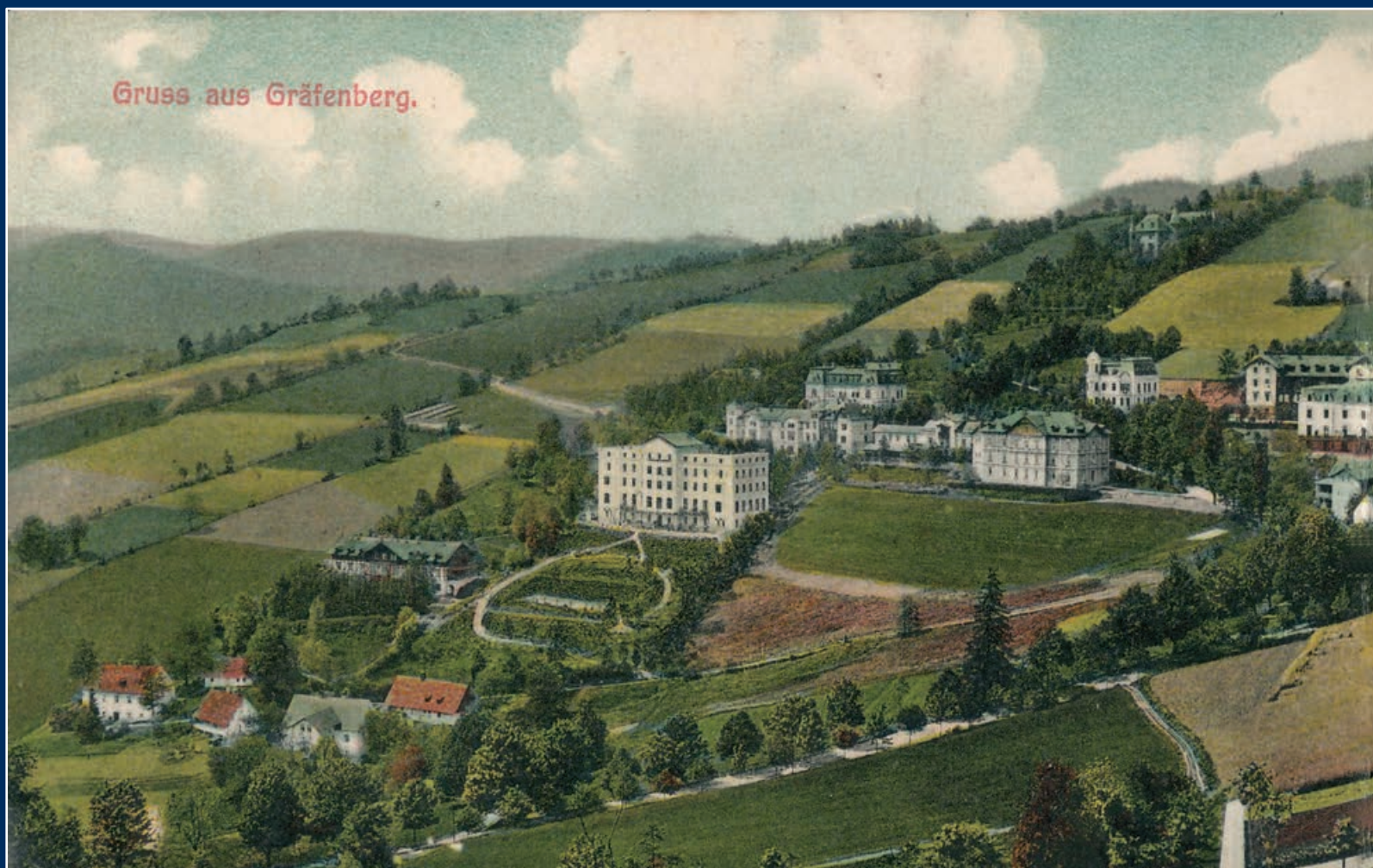

Květoslav Growka
Priessnitzovy léčebné lázně Jeseník
v proměnách staletí

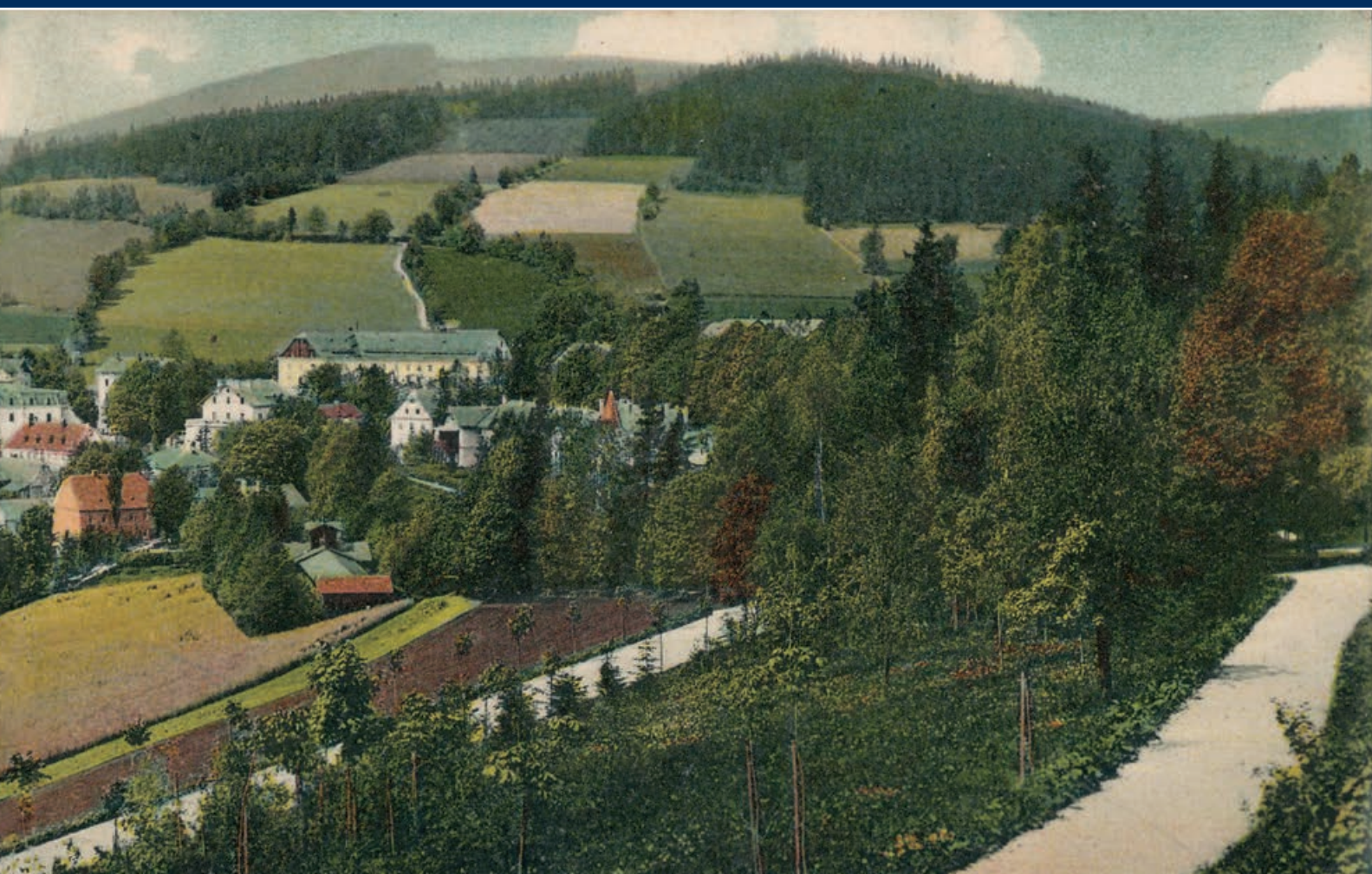

NAKLADATELSTVÍ PAVEL ŠEVČÍK - VEDUTA
ŠTÍTY 2017

Gruss aus Gräfenberg.

Květoslav Growka

Priessnitzovy léčebné lázně Jeseník v proměnách staletí

 veduta

Gräfenberk a Priessnitz – do 20. let 19. století „pojmy“ naprosto neznámé.
A za další dvě desetiletí zaručená lázeňská „obchodní značka“ fungující dodnes,
byť s omezeními vyvolanými historickými zvraty.
Zveme Vás proto na malou procházku dějinami:
z Priessnitzova Gräfenberku do Priessnitzových léčebných lázní.

Historická mapa Gräfenberku z pol. 19. století

Vincenz Priessnitz, zakladatel lázní (1799–1851)

Vincenz Priessnitz, zakladatel moderní vodolěčby, se narodil 4. října 1799 v rodině jesenického měšťana a majitele malé zemědělské usedlosti č. p. 175 v osadě Gräfenberk Jana Františka Priessnitze. Po smrti bratra a dědice statku Josefa a po oslepnutí otce se šestnáctiletý Vincenz stal hospodářem a zdálo, že jeho život je již předurčen. Nepříliš vzdělaný, prostý mladík se však vydal jinou cestou. Pozorováním přírody získával zkušenosti, které překračovaly znalosti sedláka. Když utrpěl v 17 letech těžký úraz, odpozorovanou metodou omýváním vodou a zábaly se sám k údivu lékaře i všech v okolí uzdravil. Po uzdravení děvečky jednoho ze sousedů se zvěst o jeho umění začala šířit po kraji. Již v roce 1820 přicházeli k němu do domu první pacienti k delšímu léčebnému pobytu.

Jubilejní pohlednice V. Priessnitze s Českým pomníkem (1899)

První počátky vodoléčby
z let 1819–1820

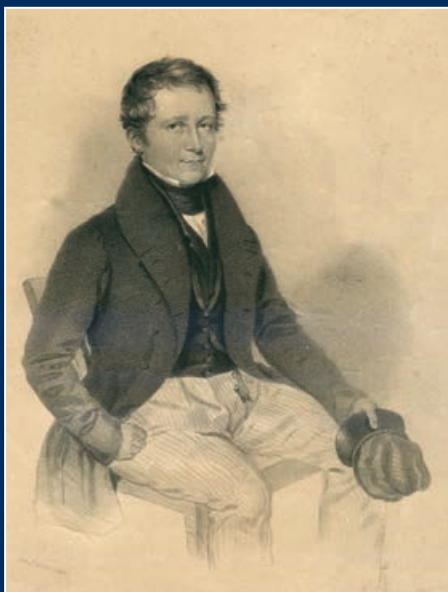
Gräfenberk v roce 1832:
na rozcestí za dvěma topoly
stojí Priessnitzův rodný dům
č.p. 175, naproti pak Altes
Badehaus, první funkční
lázeňský dům z roku 1826

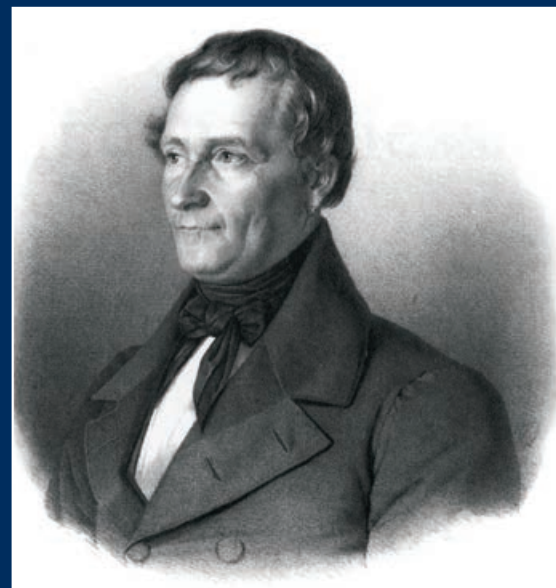

Prosté omývání houbou se stalo symbolem jeho úspěchu, ale i trnem v oku místních lékařů, kteří v něm viděli nekalou konkurenci a šarlatána. Jejich stížnost dosáhla toho, že roku 1822 mu magistrát města Jeseníku zakázal používání houby. Ale ani to nezabránilo léčiteli pokračovat v metodě, o níž byl přesvědčen, že je správná. Začal používat holé ruce s ještě pronikavějším výsledkem. Na popud zemského fyzika dr. Antona Schnorfeila bylo proti Priessnitzovi zahájeno soudní řízení, které se táhlo 8 let.

Roku 1822 přestavěl Priessnitz rodný dům na prostý vodoléčebný ústav. Navzdory vleklým sporům a pomluvám tak na Gräfenberku vznikly první vodoléčebné lázně na světě. Jejich vznik se „de iure“ datuje rokem 1837, kdy Priessnitzova vodoléčebná metoda rozhodnutím císařské komise zvítězila nad všemi pochybovači. Napomohlo tomu nejen množství uzdravených pacientů, ale též věhlas, který Priessnitz získal ve Vídni na císařském dvoře při konzultaci u nemocného arcivévody Antonína, velmistra řádu Německých rytířů. Na základě rozhodnutí císařské komise směl Priessnitz nadále provozovat vodoléčebné lázně bez omezení.

V. Priessnitz, litografie Emanuela Petera (1827)

Ikonický Priessnitzův portrét s náušnicí, litografie Otto Meyera (1842)

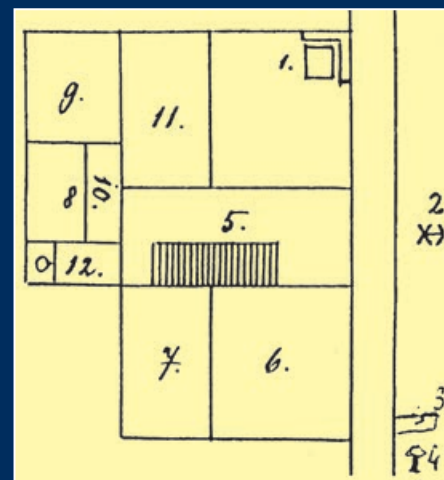
Priessnitzova rodina, daguerrotypie (1845, reprofoto 1895)

První vodoléčebný ústav na světě
z roku 1822 po přístavbě 1. poschodí
(1838)

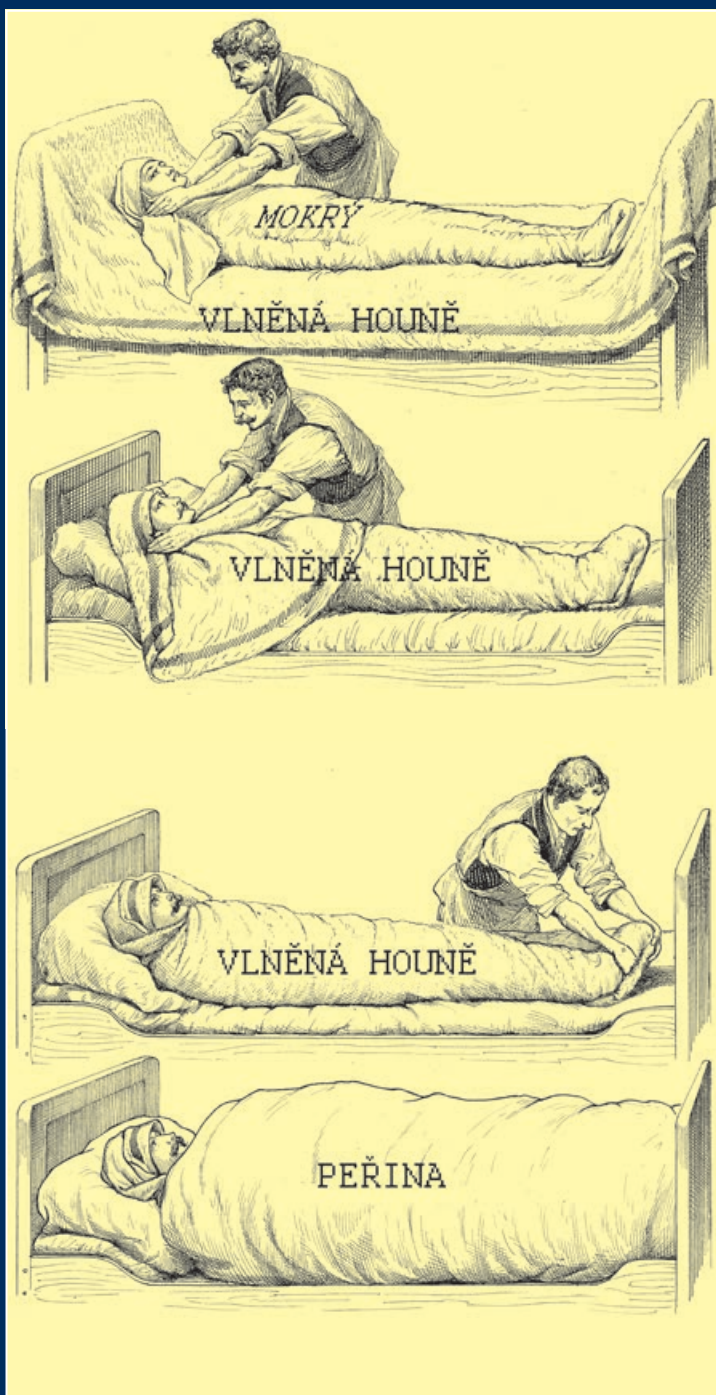
Plánek budovy

- 1) obytná místnost se stolem hospodáře
- 2) místo, kde V. Priessnitz řezal dřevo
- 3) necky s vodou
- 4) velká stará třešeň
- 5) předsíň
- 6) obytná místnost
- 7) ložnice V. Priessnitze
- 8) vany – správně: velké necky
- 9) pánská lázeň (léčebna)
- 10) chodba
- 11) kuchyň
- 12) záchod

Priessnitzův rodný dům v jubilejním
roce 1899

Vlhký zábal se zahalením hlavy

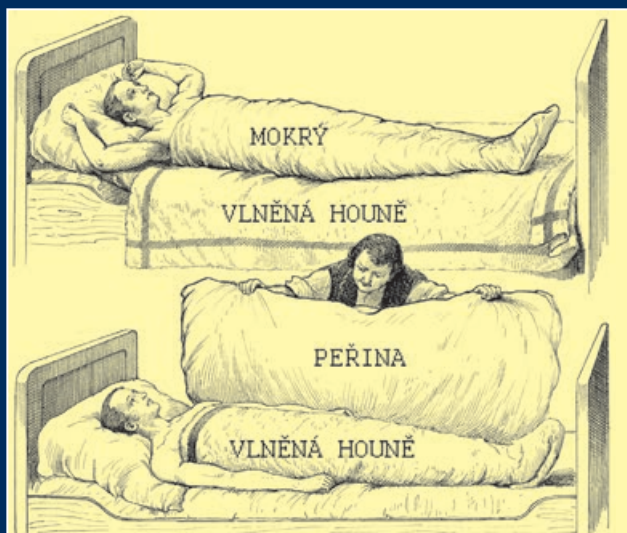
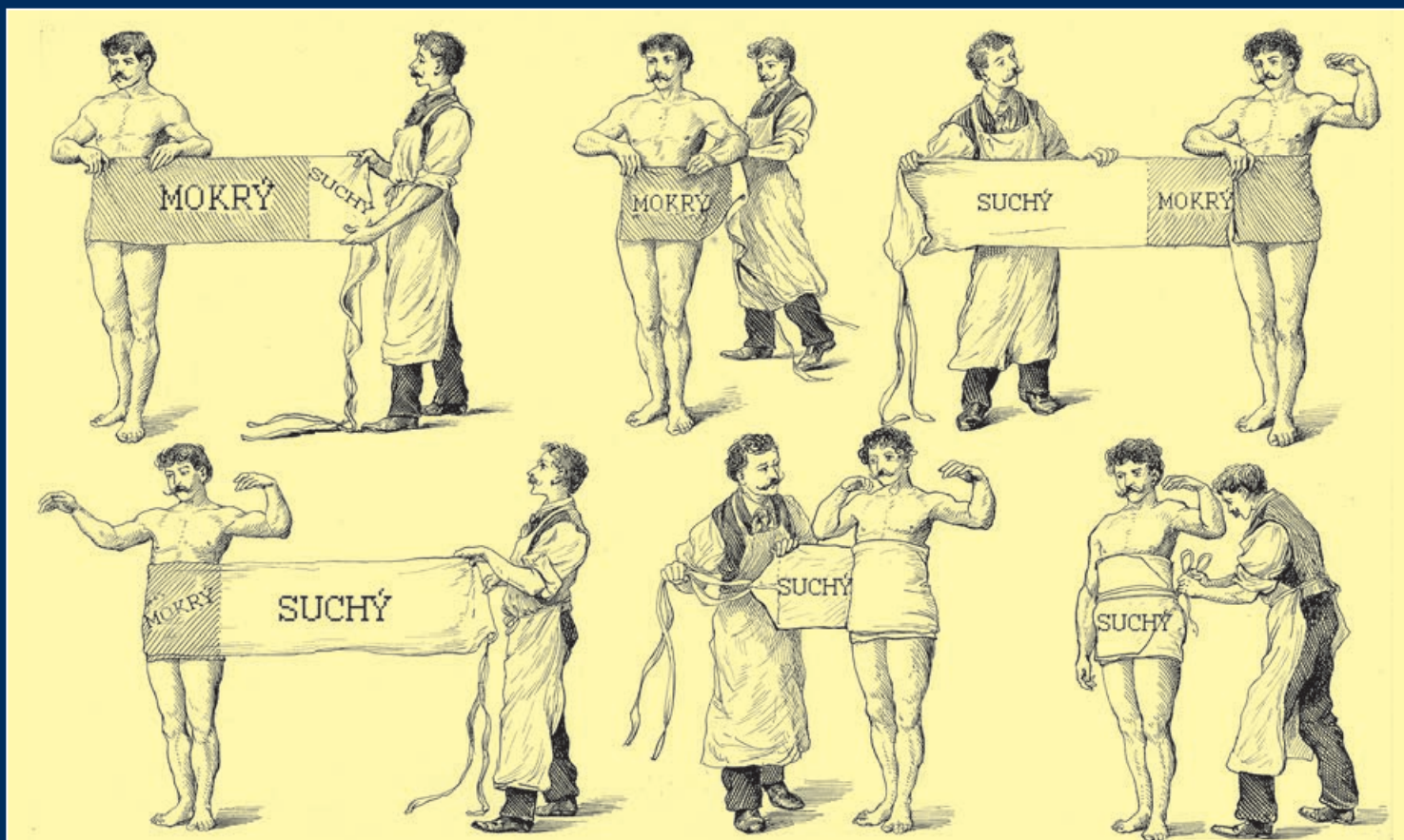
Pololázeň působící horečku

Po vlhkém celkovém zábalu bylo ordinováno buď omytí houbou, nebo následovala pololázeň

Priessnitzovy zábaly

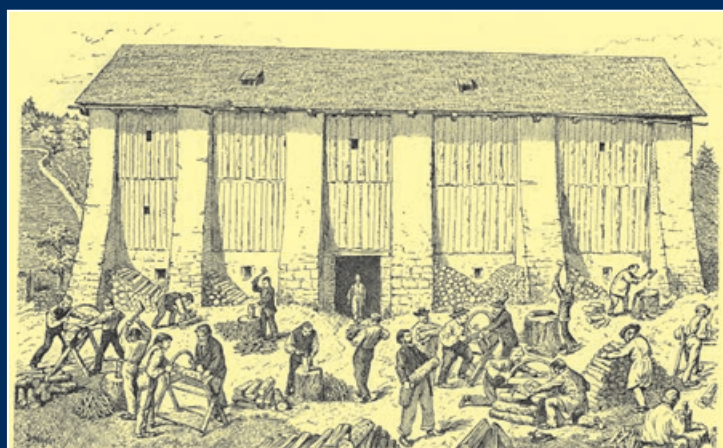

V zimních měsících se pacienti zahřivali před denní kúrou a po ní odhazováním sněhu

Za nepřízně počasí se „pohybová terapie“ prováděla v jídelně léčebného domu

Zahřívání před procedurou a po ní – štípání dříví

Gräfenberk, litografie W. Steinmetze (1834): nejvýše stojí novostavba Prkenného domu. V přízemí byly umístěny vany a jídelna, snad pro 200 osob, nad nimi se pak nacházelo 19 pokojů.

Po dostavbě Velkého léčebného domu, tzv. Hradu, v roce 1839 se jídelna přestěhovala tam. Přízemí tak zabraly obchody, které poskytovaly typické služby pacientům a lázeňským hostům.

Gräfenberk po roce 1839
- pohled od jihu

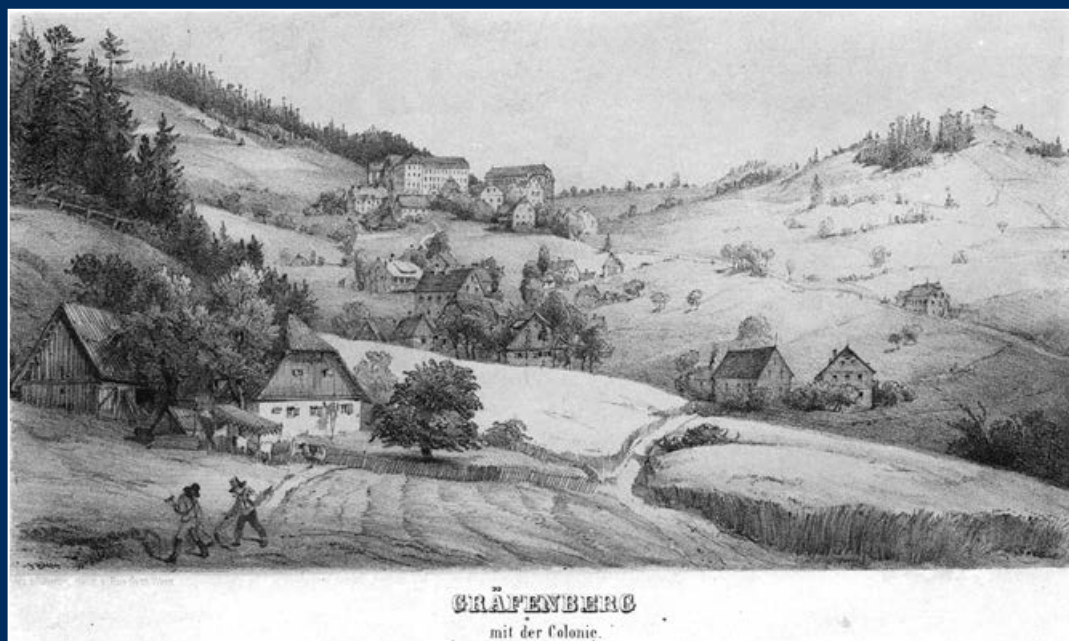

Rokem 1837 začalo vítězné tažení Priessnitz a jeho léčebné metody. Z chudé horské kolonie vzniká vyhledávané místo lázeňského pobytu i té nejvznešenější klientely včetně velkovévodů, knížat i králů, jak dosvědčují seznamy hostů tzv. Curliste. Jestliže se v roce 1830 u Priessnitz léčilo 54 pacientů, v roce 1837 jich bylo přes 500 a o dva roky později 1544 osob. Mezi nimi byla řada lékařů, kteří na Gräfenberku studovali Priessnitzovu metodu a šířili ji do světa. O Priessnitzovi začínají vycházet knihy, jeho stoupcenci zakládají vodoléčebné ústavy po celé Evropě. Vincenz Priessnitz se bezesporu stal iniciátorem moderního přírodního léčitelství.

Sláva i peníze mu umožnily naplno rozvinout i druhou přirozenou stránku jeho osobnosti. Vedle oslavovaného zázračného vodního doktora - jen připomeňme 6 pomníků od různých národů, které byly vděčnými pacienty na Gräfenberku vztyčeny na jeho počest, - tu byl šetrný a cílevědomý hospodář. Vlastnil polnosti, statek s pozemky, domy, ale nejvíce se věnoval pochopitelně lázním. O přestavbě rodného domu jsme se již zmínili, poté v letech 1834–1835 vybuodoval dva léčebné domy a nakonec v letech 1838–1839 dal vystavět

Gräfenberg po roce 1839: panoramatu lázní dominuje Velký léčebný dům zvaný Hrad, dostavěný toho roku.

V. Priessnitz mezi
lázeňskými hosty

Pruský (nyní Bezručův) pramen

Sofiin (nyní Žofiin) pramen

tzv. Hrad, velký léčebný dům s 30 pokoji, vanami a společenským sálem přes dvě poschodí. Záhy v sousedství vyrostl další, tzv. Nový léčebný dům. Jeho sousedé se v té době již také podíleli na ubytování hostů. Tak vzniklo jádro lázni, jaké poznáváme na dobových vyobrazeních dodnes.

Priessnitz je na vrcholu slávy. Rakouský císař Ferdinand V. mu roku 1846 udělil Zlatou občanskou záslužnou medaili I. třídy. Takové vyznamenání ještě nikdo v rakouském Slezsku před ním neobdržel. Jediné, co mu chybělo, byl syn, dědic jeho majetku i díla. Ze šťastného manželství se Sofí Priessnitzovou se narodilo postupně osm dcer, syn František však zemřel brzy po narození. Priessnitzovi konkurenti Johann Schroth z Dolní Lipové a Josef Weiss z Jeseníku již dědice měli. Teprve roku 1847 se Priessnitzovým narodil syn Vincenz Pavel, do něž šťastný otec vkládal velké naděje. Ty se bohužel nesplnily. To však Priessnitz nemohl tušit. Jeho zdraví se rychle zhoršovalo. Protože si toho byl vědom, nechal vypracovat v únoru 1851 rozsáhlou závěť, aby ochránil obrovský majetek a svůj vodoléčebný odkaz. Lázně odkázal synovi pod podmínkou, že se stane vodním lékařem. Podaři-

Sprcha Svornosti (Concordia), 60. léta 19. století

